

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2019
Β' ΦΑΣΗ**E_3.Αλ1(α)****ΤΑΞΗ: Α' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ****ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ****Ημερομηνία: Πέμπτη 2 Μαΐου 2019****Διάρκεια Εξέτασης: 2 ώρες****ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ****A.**

[81.3] Οι περισσότεροι όμως από τους ικέτες, βλέποντας τα όσα γίνονταν, άρχισαν να σκοτώνουν ο ένας τον άλλον μέσα στον ιερό περίβολο. Μερικοί κρεμάστηκαν από τα δέντρα και άλλοι αυτοκτόνησαν με άλλους τρόπους. [81.4] Επτά ολόκληρες μέρες, όσες έμεινε ο Ευρυμέδων με τα καράβια του, οι Κερκυραίοι εξακολούθησαν να σκοτώνουν όσους συμπολίτες τους θεωρούσαν εχθρούς. Τους κατηγορούσαν ότι θέλησαν να καταλύσουν τη δημοκρατία, αλλά πολλοί σκοτώθηκαν από προσωπικά μίσση και άλλοι, που είχαν δανείσει χρήματα, σκοτώθηκαν από τους οφειλέτες τους. [81.5] Ο θάνατος πήρε χίλιες μορφές και ό,τι φρικαλέο γίνεται σ' αυτές τις περιστάσεις, έγινε στην Κέρκυρα, κι ακόμα χειρότερα. Πατέρας σκότωνε το παιδί του, άρπαζαν ικέτες απ' τους ναούς και τους σκότωναν εκεί μπροστά, και άλλους τους έχτιζαν μέσα στο ιερό του Διονύσου και τους άφησαν να πεθάνουν εκεί.¹

B.1.α.

Οι δημοκρατικοί Κερκυραίοι, απαλλαγμένοι πλέον από τον φόβο που τους προκαλούσε η παρουσία της πελοποννησιακής ναυτικής δύναμης, αποφασίζουν να ξεκαθαρίσουν με τρόπο δυναμικό και βίαιο τους λογαριασμούς τους με τους ολιγαρχικούς συμπατριώτες τους και προβαίνουν σε μια σειρά από ενέργειες.

Κατ' αρχάς, μεταφέρουν μέσα στην πόλη τους Μεσσήνιους οπλίτες (Κερκυραίοι δὲ αἰσθόμενοι ... τοὺς Μεσσηνίους ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον πρότερον ἔξω ὄντας). Αυτοί αποτελούσαν τα πληρώματα του στόλου του Νικόστρατου

¹ Μετάφραση Α. Βλάχου (ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΟΙ-ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕ ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ)

και ήταν φανατικοί εχθροί των Λακεδαιμονίων και των υποστηρικτών τους. Εικάζουμε ότι έως τη στιγμή εκείνη οι 500 Μεσσήνιοι οπλίτες βρίσκονταν στο λιμάνι της αγοράς (το λιμάνι του Αλκίνοου), έχοντας ως αποστολή να αντιμετωπίσουν ενδεχόμενη απόπειρα απόβασης από την πλευρά των Πελοποννησίων. Με την κίνηση αυτή οι δημοκρατικοί Κερκυραίοι **επιδιώκουν** να ενισχύσουν τις δυνάμεις τους και να εκφοβίσουν τους πολιτικούς τους αντιπάλους. Ο Θουκυδίδης, πάντως, δεν κάνει λόγο για ενεργό συμμετοχή των Μεσσηνίων στις φρικαλεότητες που θα επακολουθήσουν.

Στη συνέχεια, οι δημοκρατικοί Κερκυραίοι δίνουν εντολή στα πλοία που είχαν επανδρωθεί για να αντιμετωπίσουν την πελοποννησιακή επίθεση, και στα οποία επέβαινε και μια μερίδα των ολιγαρχικών Κερκυραίων, να πλεύσουν από το λιμάνι του Αλκίνοου στο Υλλαϊκό λιμάνι, που βρισκόταν εξαρχής υπό τον έλεγχό τους (και τὰς ναῦς περιπλεῦσαι κελεύσαντες ὥς ἐπλήρωσαν ἐς τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα). Όπως θα φανεί στη συνέχεια, η κίνηση αυτή υπέκρυπτε **δόλο** και έγινε αφενός για να απομακρυνθούν, και με τον τρόπο αυτό να απομονωθούν, οι ολιγαρχικοί Κερκυραίοι που επέβαιναν στα πλοία από τις περιοχές στις οποίες βρισκόταν η πλειοψηφία των ομοϊδεατών τους (αγορά, λιμάνι της αγοράς και Ηραίο) αφετέρου για να μη δουν τις φρικαλεότητες που θα διαπράττονταν σε βάρος εκείνων.

β.

Πριν κλείσει την εξιστόρηση των γεγονότων που σχετίζονται με τον εμφύλιο πόλεμο στην Κέρκυρα, ο Θουκυδίδης αναφέρεται σε τρεις ακόμη μορφές ανθρωποκτονιών που παρουσιάστηκαν εκείνες τις ημέρες στο νησί. Με την ωμότητα και την ακρότητά τους οι πράξεις αυτές πιστοποιούν τη βαθιά διαταραχή που επιφέρει ο πόλεμος στην ηθική υπόσταση του ανθρώπου.

Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της εμφύλιας σύγκρουσης στην Κέρκυρα, συντελέστηκαν:

- **παιδοκτονίες** (και γὰρ πατήρ παῖδα ἀπέκτεινε): πρόκειται για διασάλευση της φυσικής τάξης πραγμάτων, η οποία θέλει τον γονέα να συνδέεται με ακατάλυτους δεσμούς με το παιδί του,
- **βίαιες αποσπάσεις ικετών από ιερούς χώρους και εγκλεισμός ανθρώπων σε ναούς με σκοπό τον θάνατο από αστία** (και ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο ... ἐν τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ ἀπέθανον): με αυτές τις πράξεις παραβιάζονται άγραφοι, αλλά ιεροί και απαρασάλευτοι ηθικοί νόμοι που προστατεύουν τη ζωή του ικέτη.

Ο ιστορικός με λακωνική ακρίβεια, αντικειμενικότητα και πυκνότητα ύφους παρουσιάζει τις φρικαλεότητες σε καιρό πολέμου και ειδικότερα σε καιρό

εμφυλίου πολέμου. Πολύ εύστοχα ο Α. Στέφος² επισημαίνει ότι «Ο Θουκυδίδης με δραματική ενέργεια, φιλοσοφικό στοχασμό και μελαγχολική διάθεση εκθέτει τις σκέψεις του και συνοψίζει τις παρατηρήσεις του για την επίδραση της ωμής βίας στα ήθη του ανθρώπου και της κοινωνίας, στη διάρκεια ενός πολέμου, και μάλιστα εμφυλίου. Ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζει τις δραματικές συνέπειες των πολεμικών συγκρούσεων απηχεί τις προσωπικές του απόψεις για τη φρίκη και το παράλογο του πολέμου (ο πόλεμος σχολείο βίας), που τον περιγράφει, άλλωστε, με εκπληκτική δύναμη και ακρίβεια, ως αμερόληπτος παρατηρητής».

Τέλος, με τη συσσωρευτική περιγραφή φόνων στην τελευταία παράγραφο, ο ιστορικός επιθυμεί να καταδείξει με ενάργεια την αλλαγή που παρατηρείται στην ανθρώπινη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια του πολέμου. Πρόθεσή του είναι να προβάλει την αλλαγή της φυσικής ροής των πραγμάτων στον πόλεμο, την καταπάτηση κάθε έννοιας ηθικής και δικαιοσύνης και έτσι να διεγείρει συναισθηματικά τον αναγνώστη. Ο Θουκυδίδης αποσπάται από το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός στην Κέρκυρα και καταφέρνει να μας «περάσει» διαχρονικά μηνύματα, όπως αυτό της εξαχρείωσης του ανθρώπου σε καιρό πολέμου, της κατάπτωσης των ηθικών αξιών και της αδήριτης ανάγκης για επικράτηση της ειρήνης.

γ.

Οι Αθηναίοι ανησύχησαν με το πραξικόπημα των ολιγαρχικών και τα γεγονότα στην Κέρκυρα και θεώρησαν καλό να επέμβουν. Έτσι έδωσαν εντολή στον Νικόστρατο που ήταν στρατηγός τους να πάει στην Κέρκυρα και να διευθετήσει την κατάσταση βάζοντας τάξη. Αυτός έσπευσε εκεί με τη μοίρα του αθηναϊκού στόλου στην οποία ήταν επικεφαλής, ξεκινώντας από τη Ναύπακτο και έχοντας 12 πλοία και 500 Μεσσήνιους οπλίτες. Ο Νικόστρατος έφτασε στο νησί την επόμενη μέρα της νίκης των δημοκρατικών, ενώ το κλίμα ήταν πολύ εχθρικό για τους ολιγαρχικούς. Όμως δεν όξυνε τις πολιτικές αντιθέσεις, γιατί κατάλαβε ότι η βία και η αντεκδίκηση οδηγούν στην καταστροφή. Φάνηκε συνετός, μετριοπαθής και διαλλακτικός. Προσπάθησε να συμβιάσει τις αντιμαχόμενες παρατάξεις και να φέρει τη γαλήνη στο νησί. Μετά από μεγάλη προσπάθεια έπεισε τους εμπολέμους να αποδεχθούν τους εξής όρους της συμφωνίας που τους πρότεινε: αρχικά, να δικάσουν μόνο δέκα ολιγαρχικούς άνδρες, τους υπαίτιους του πολέμου -ανάμεσά τους θα ήταν και οι πέντε ολιγαρχικοί που καταδικάστηκαν για την κλοπή των χαράκων- Αυτοί δεν έμειναν για να δικαστούν αλλά έφυγαν από την Κέρκυρα. Έπειτα κατάφερε να επικρατήσει ειρήνη στο νησί ανάμεσα στους υπόλοιπους κατοίκους, οι οποίοι θα έχουν πια τους ίδιους φίλους και εχθρούς με τους Αθηναίους. Έτσι

² Α. Στέφος, «Η διδασκαλία των Κερκυραϊκών και της Παθολογίας του πολέμου», Φιλολόγος 85, φθινόπωρο 1996, σ. 275.

όχι μόνο ανανεώθηκε η επιμαχία με τους Αθηναίους αλλά μετατράπηκε και σε συμμαχία. Οι Κερκυραίοι λοιπόν μπορούσαν να αξιοποιήσουν όλες τις δυνάμεις τους, αφού η Κέρκυρα εντάχθηκε στην Αθηναϊκή συμμαχία.

Ο Αθηναίος στρατηγός επεδίωξε τη συμφιλίωση των δυο αντιπάλων, όχι μόνο γιατί ήταν φιλειρηνικός, ήρεμος, διαλλακτικός και με φιλόανθρωπα αισθήματα αλλά γιατί με αυτόν τον τρόπο εξυπηρετούσε καλύτερα τα συμφέροντα της πατρίδας του στον πόλεμο εναντίον των Πελοποννησίων. Η συμφωνία αυτή λοιπόν αποτελεί μεγάλη διπλωματική επιτυχία του, εφόσον μάλιστα βρήκε ανταπόκριση και από τους ολιγαρχικούς. Οι Κερκυραίοι δημοκρατικοί λίγο πριν φύγει ο Νικόστρατος για τη Ναύπακτο του ζήτησαν να τους αφήσει πέντε επανδρωμένα από τα δώδεκα πλοία του, και του υποσχέθηκαν ότι θα του δώσουν αυτοί ισάριθμα δικά τους με κερκυραϊκά πληρώματα. Σκοπός τους ήταν να αποθαρρύνουν κάθε αντιδραστική κίνηση των ολιγαρχικών. Η πολιτική κατάσταση δεν είχε παγιωθεί ακόμα και τα πράγματα ήταν ρευστά. Ο Νικόστρατος συμφώνησε με την πρόταση των δημοκρατικών, επειδή ήταν έμπειρος, συνετός και διορατικός. Γνώριζε καλά ότι οι ολιγαρχικοί θα αντιδρούσαν και ότι η πολιτική κατάσταση δεν είχε σταθεροποιηθεί στο νησί. Έτσι τα πλοία που θα άφηνε θα απέτρεπαν ύποπτες κινήσεις των ολιγαρχικών και θα ενίσχυαν τους δημοκρατικούς για τη στερέωση του καθεστώτος. Ο Αθηναίος στρατηγός ενδιαφερόταν να υπάρχει ηρεμία και γαλήνη στο νησί, για να ισχυροποιηθούν οι Κερκυραίοι ως σύμμαχοι των Αθηναίων στον πόλεμο με τους Πελοποννήσιους.

Ανακεφαλαιώνοντας τη δράση και τον χαρακτηρισμό του πρώτου απεσταλμένου των Αθηναίων στην Κέρκυρα, θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι ο Νικόστρατος ήταν φιλειρηνικός, διαλλακτικός, ήπιος, μετριοπαθής, έμπειρος, συνετός, διορατικός και λογικός στρατηγός. Προσπάθησε να προωθήσει συμβιβαστικές λύσεις και να αντιμετωπίσει με ηρεμία τις δύσκολες καταστάσεις. Είχε ήθος και αρετή και γι' αυτό το λόγο δεν άσκησε βία. Περισσότερο απ' όλα βέβαια ήταν Αθηναίος και ήθελε να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα των συμπατριωτών του, που ήθελαν την Κέρκυρα ισχυρό σύμμαχο της Αθήνας κι όχι αποδυναμωμένη και εξασθενημένη από τις εμφύλιες διαμάχες. Αγωνιζόταν λοιπόν απελπισμένα να μετριάσει τις συγκρούσεις και να επαναφέρει την ομόνοια μεταξύ των πολιτών.

Όπως παρουσιάζεται στο παρατιθέμενο πρωτότυπο κείμενο η σφαγή των Κερκυραίων ολιγαρχικών διαρκεί επτά ολόκληρες ημέρες. Συντελείται υπό την ανοχή –αν όχι τη συνεργασία και την συνενοχή – του Αθηναίου στρατηγού Ευρυμέδοντα. Ο τελευταίος δεν επιδεικνύει τη συμβιβαστική και συμφιλιοτική διάθεση του προκατόχου του, ο οποίος με προσωπική επέμβαση και με πολύ λιγότερες στρατιωτικές δυνάμεις στην κατοχή του είχε αποτρέψει την αιματοχυσία. Ο Νικόστρατος παρουσιάστηκε από τον Θουκυδίδη να χειρίζεται

την κρίσιμη κατάσταση με ψυχραιμία και νηφαλιότητα. Σε αντίθεση με αυτόν, ο Ευρυμέδοντας δεν κατορθώνει να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων αν και διέθετε πολλαπλάσια δύναμη. Ο Ευρυμέδοντας επιδεικνύει αδιαφορία για τα όσα διαδραματίζονταν στο νησί και επιτρέπει να διαπραχθούν ωμότητες και φρικαλεότητες εις βάρος των ολιγαρχικών. Σύμφωνα με τον ιστορικό, ο Ευρυμέδοντας θα μπορούσε να είχε αποτρέψει την σφαγή στην Κέρκυρα, εάν είχε δείξει ενδιαφέρον.

B.2.

- α. Ο **Κλέωνας** υπήρξε ο ισχυρότερος δημαγωγός στην Αθήνα.
- β. Το έργο του Θουκυδίδη αναφορικά με τον πελοποννησιακό πόλεμο δε φτάνει ως το 404 π.Χ. αλλά διακόπτεται το **411π.Χ.**
- γ. Το πρότυπο του ηγέτη, κατά τον Θουκυδίδη, το ενσαρκώνει ο **Περικλής**.
- δ. **Δημηγορίες** ήταν οι λόγοι που εκφώνησαν πολιτικοί και στρατιωτικοί κατά την προετοιμασία του πολέμου ή κατά τη διάρκεια των πολεμικών επιχειρήσεων και τους ενσωμάτωσε ο Θουκυδίδης στο έργο του.
- ε. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της σκέψης και της μεθόδου του Θουκυδίδη αποτελεί η **τάση για γενίκευση**.

B.3.

νύκτα, ἀγαγεῖν, ᾧ, λιμήν, ἐλθέ, πλείονες/πλείους, πεισθείητε/πεισθεῖτε, παραμενεῖ, οἷ/οί, ἐφιλοῦμεν.

B.4.α.

κατὰ τάχος: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο έκομίζοντο

περιπλέοντες: κατηγορηματική μετοχή από το αισθητικό ρήμα ὀφθῶσιν, που λειτουργεί ως κατηγορηματικός προσδιορισμός στο υποκείμενο του ρήματος (Πελοποννήσιοι)

πρότερον: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ὄντας

ᾧ: αντικείμενο στο ἐπλήρωσαν

ὑποσχεῖν: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ἔπεισαν

τῶν ἱκετῶν: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός γενική διαιρετική στο πολλοί

τοῦ Διονύσου: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός γενική κτητική στο τῷ ἱερῷ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2018
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Αλ1(α)

B.4.β.

ὅπως μὴ περιπλέοντες ὀφθῶσιν: επιρρηματική τελική πρόταση
τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν: επιρρηματική υποθετική πρόταση
ὥς ἑώρων τὰ γιγνόμενα: επιρρηματική χρονική πρόταση

B.5.

προσφορά: ὑπερενεγκόντες

παρωχημένος: οἰχομένας

περίληψη: λαβόντων

πληρωμή: ἐπλήρωσαν

λιμεναρχεῖο: λιμένα

ναυτικός: ναῦς

πειστικός: ἐπείσθησαν

παρόραμα: ἐώρων

καταναλωτής: ἀνηλοῦντο

δοξασία: δοκοῦντας

* Για τις απαντήσεις χρησιμοποιήθηκαν τα σχολικά εγχειρίδια Γραμματική Της Αρχαίας Ελληνικής, Μιχ. Χ. Οικονόμου, Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής, Α.Β.Μουμτζάκη.